

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 7^{ΗΣ} ΜΑΪΟΥ 1974

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΑΛΑΜΟΥ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΩΚΑ ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΑΛΑΜΟΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΟΥΡΟΥ

Ἡ Ἱστοριογραφία ἀπαιτεῖ ἀπόσταση ἀπὸ τὰ γεγονότα γιὰ νὰ πλησιάζει τὴν ἀπαραίτητη ἀντικειμενικότητα καὶ ἴσως καὶ τὴν γυμνὴν ἀλήθεια.

Προκειμένου ὁμως γιὰ τὴν βιογραφικὴ προσπάθεια, νομίζω πὼς δὲν ἰσχύει ἀπόλυτα αὐτὴ ἡ προϋπόθεση, ἐπειδὴ ἡ βιογραφία πρέπει νὰ εἶναι ζωντανή, καὶ γιὰ τοῦτο θεωρεῖται προνόμιο τοῦ βιογράφου, ἡ ὅσο γίνεται στενότερη γνωριμία του μὲ τὸν βιογραφούμενο καὶ ἡ συντομώτερη ἀπόσταση τῆς περιγραφῆς του ἀπὸ τὸν θάνατό του. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ ὁ ἀναπόφευκτος συναισθηματισμὸς τῆς φιλίας, ὅταν δὲν εἶναι τυφλὸς καὶ δὲν ζημιώνει τὴν πραγματικότητα, παρέχει, κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη, στηρίγματα στὴ ζωντάνια καὶ ἀποφεύγει προϊόντα τῆς φαντασίας, ποὺ μὲ τὴν ἀπόσταση προσλαμβάνουν συχνὰ πλαστὲς ἰδανικεύσεις.

Ἀποτελεῖ μακάθριο εὐφημισμὸς ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ἀκαδημαϊκῶν ὡς ἀθανάτων. Ὑπάρχουν βέβαια ἡλικιωμένοι ἀκαδημαϊκοί, πολύτιμοι φορεῖς σοφίας καὶ πείρας. Οἱ νεώτεροι ἐπιζῶντες τοὺς καμαρώνουν καὶ εὖχονται ὅση γίνεται μακροζωία. "Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ὑπενθυμίσω ἀπὸ τὴν ὥραία μετάφρασιν τοῦ κ. Ι. Μελά τὴν περικοπὴ τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Περικλέους, ὅπου ἀπενθύνεται πρὸς τοὺς ἡλικιωμένους. «Ὅσοι πάλι εἴστε περασμένοι στὰ χρόνια καὶ τὸ πῶς πολὺ μέρος τῆς ζωῆς τῶχτε τώρα ἀπολαύσει εὐτυχισμένα, νὰ τὸ στοχάζεσθε κέρδος Χαρὰ τῶν γηρατειῶν εἶναι τιμημένα νὰ σβήσουν». Σ' αὐτὴν τὴν κατηγορίαν ὑπάγονται οἱ

πρόσφατοι μεγάλοι νεκροὶ τῆς Τάξεως τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Ἑμμανουήλ Ἑμμανουήλ καὶ ὁ Γεώργιος Κοσμετάτος.

Ἐπῆρξαν ὁμως καὶ ἀπὸ τοὺς νεώτερους ἀκαδημαῖκοί, ὅπως ὁ Βενέζης, ὁ Μαλάμος, ὁ Πανταζής, ποὺ ἀπέδειξαν ἄλλη μιὰ φορὰ πόσο θνητοὶ εἶναι, φεῦ, ἀκόμα καὶ οἱ νεώτεροι λεγόμενοι ἀθάνατοι, σὰν ὅλους ἄλλωστε τοὺς ἀνθρώπους κάθε ἡλικίας.

Σκοπὸς τοῦ ἐπιστημονικοῦ μνημοσύνου εἶναι νὰ τιμηθεῖ ἡ μνήμη καὶ τὸ ἔργο τους ποὺ τοὺς κατέστησαν ἀθανάτους, ὅχι γιὰ τὸ δικό τους σαρκίον, ἀλλὰ γιὰ ὅσα ἔχουν προσφέρει καὶ ἀποτελοῦν τὸ κληροδότημα τῆς διαθήκης τους στὴν ἀθανασία γιὰ τὸ μέλλον.

Εἶναι νωπότατο τὸ χῶμα ποὺ πολὺ πρόωρα σκεπάζει τὴν ἐπίγεια μορφὴ αὐτῶν τῶν πρόσφατων προσφιλῶν νεκρῶν μας.

Προσωπικὰ διεκδικῶ τὴν ἀρμοδιότητα νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὸν Βασίλειο Μαλάμο. Ἐπειδὴ, ὅπως εἶπα πάρα πάνω, συγκεντρώνονται νομίζω, τὰ προσόντα τῆς στενῆς μαζί του φιλίας μου καὶ τοῦ συντομώτατου χρόνου ἀπὸ τὸν θάνατό του, γιὰ ν' ἀποπειραθῶ νὰ τὸν βιογραφήσω. Ὁ συναισθηματικὸς παράγων ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ μ' ἐμποδίσει νὰ ἀναζητήσω τίς κατάλληλες χορδές, ὥστε νὰ προσπαθήσω ν' ἀποδώσω, ὅσο γίνεται πειστικώτερα, τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Μαλάμου, χωρὶς νὰ διακινδυνεύσω ἐξιδανικεύσεις, ἀλλὰ μὲ ὅλο τὸν ἀπαιτούμενο σεβασμὸ πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Ἀπὸ πολλὰς ἀφετηρίες ξεκινᾷ ὁ ἄνθρωπος. Αὐτὲς διαμορφώνουν τὸν βίον του καὶ αὐτὲς αἰτιολογοῦν ἓνα μέρος τουλάχιστον τῆς ἐξελίξεώς του, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν παρεμβολὴ τῶν περιστάσεων καὶ τῆς τύχης, ποὺ ἄλλοτε ὑποβοηθοῦν καὶ ἄλλοτε ἀναστέλουν ἢ καὶ καταστρέφουν τὴν σταδιοδρομία.

Ἡ πρώτη ἀφετηρία εἶναι ὁ γονότυπος. Ἡ κληρονομικότητα δηλαδὴ ποὺ προφητεύει ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ μέλλοντος καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἀσπίδα γιὰ τὴν ἄμυνα καὶ συνάμα τὸ δόρυ γιὰ τὴν προσφορά.

Ὁ Μαλάμος κληρονόμησε καλλιεργημένη διάνοια ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ γενναιότητα καὶ καρτερία ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ὁ προπάππος του Παῦλος Λάμπρος, σπουδαῖος Ἡπειρώτης νομισματολόγος, καὶ τὰ τέκνα του Μιχαήλ, Ἰωάννης καὶ Σπυρίδων, ἦσαν διαπρεπεῖς πνευματικοὶ ἄνθρωποι. Πρὸ πάντων ὁ πάππος του Σπυρίδων Λάμπρος ἀποτελεῖ σημαντικὴ κληρονομικὴ ἐγγύηση γιὰ τίς πνευματικὲς προϋποθέσεις τοῦ ἔργου.

Ὁ ναύαρχος πατέρας του, γόνος καὶ αὐτὸς παλαιᾶς οἰκογένειας Ἡπειρωτῶν ἀγωνιστῶν, πρόσφερε τὴν γενναιότητα καὶ τὸν πειθαρχημένο χαρακτήρα, ὥστε αὐτὰ τὰ προσόντα ἀπέτελεσαν σημαντικὴ παρακαταθήκη στὸ λίκνο τοῦ ἀπογόνου.

Γεννήθηκε στις 30 'Ιουλίου τοῦ 1909, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἔχει σφραγίσει ἓνα σταθμὸ τῆς ἱστορίας μας.

Ἡ ἥρωικὴ Ἡπειρος ἴσως πρόσφερε κάποιον οἰωνὸ στοὺς βρέφος. Ἡ ἀνατροφή ὑπῆρξε ἀρχοντικὴ τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ ρεαλιστικὴ γιὰ τὸ μέλλον. Ἀφοῦ τέλειωσε τὶς ἐγκυκλοπαιδικὲς σπουδὲς τοῦ στὴν Ἀθήνα, ἡ ἐγκατάσταση τῶν γονέων τοῦ στοῦ Ἀμβουόργο καὶ ἡ ὑπαρξὴ τῶν ὑλικῶν μέσων ἐπέτρεψαν στὸν Βασιλάκη, αὐτὸ τὸ ὑποκοριστικὸ συνώδευσε τὸν βίον του, ν' ἀποκτήσῃ στὰ αὐστηρὰ γερμανικὰ σχολεῖα ἐξαιρετικὴ συμπληρωματικὴ γενικὴ μόρφωση. Ἡ γερμανικὴ γλῶσσα, ποὺ φυσικὰ ἔμαθε ὅπως οἱ κάτοικοι, μὲ παράλληλα τὴν γαλλικὴ καὶ τὴν ἀγγλικὴ καλλιέργεια, δημιούργησαν μιὰ δεύτερη ἀφειρηρία, πολύτιμη γιὰ ὅποιον ἐμελλε ν' ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν ἐπιστήμη. Στὴν ξένη χώρα ὅμως τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον δὲν ἄφησε τὸν μαθητὴ ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν μητρικὴ τοῦ γλῶσσα, καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ γιὰ τὴν πατρίδα. Ἡ παραδοσιακὴ τοῦ ἀνατροφή τὸν προίκισε μὲ τὴν «καθαρεύουσα», ποὺ δὲν θέλησε ν' ἀποχωρισθεῖ σὲ ὅλες τοὺς ὁμιλίες καὶ συγγραφές. Αὐτὴ ἡ οἰκογενειακὴ παραδοσιακὴ ἀνατροφή ἦταν τόσο στερεά, ὥστε σφράγισε τὸν χαρακτήρα τοῦ μὲ ἐξαιρετικὴ αὐτοπειθαρχία καὶ νομιμοφροσύνη, καὶ γιὰ τοῦτο οἱ ἀρετὲς αὐτὲς παρακολούθησαν παραδειγματικὰ ὅλο τοῦ τὸν βίον. Ὁ Μαλάμος ὑπῆρξεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ καθήκοντος καὶ τῶν ἠθικῶν υποχρεώσεων ποὺ κυριάρχησαν τὸν βίον του καὶ ποὺ ἀργότερα προσπάθησε νὰ μεταδώσῃ στοὺς μαθητὲς τοῦ. Αὐτὴ ἡ πίστη τοῦ Μαλάμου πρὸς τὸ «κατεστημένο», ἐνῶ δὲν σήμαινε παρωπίδες, περιεῖχε καὶ τὴν ἀφοσίωση πρὸς τὸ ἔργο τοῦ καὶ τὸν προορισμὸ τοῦ, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀποστεῖ ἀπὸ τὴν ἀκτῖνα τοῦς. Ἄν καὶ ἀναγνώριζε καὶ καυτηριοῦσε τὰ σφάλματα τῆς ἐποχῆς τοῦ, ἐν τούτοις τὰ καθήκοντά τοῦ ἐπηρέαζαν τὴν εὐσυνειδησία τοῦ, ὥστε νὰ μὴν ἐκτραπεῖ ἀπ' ὅ,τι πίστευε πὼς ἦταν ὁ προορισμὸς τοῦ. Καὶ εἶχε δίκιο νὰ συγκεντρώνεται μὲ πάθος στοῦ ἔργο τοῦ, ἀφοῦ ἡ μοῖρα δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ χαρεῖ τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ, μετὰ τὴν ἀποχώρησή τοῦ ἀπὸ τὴν διδακτικὴ ἀποστολή. Αἰγίους μῆνες ἐπέζησε ἀπὸ τὴν λήξῃ τῆς πανεπιστημιακῆς θητείας τοῦ, ὥστε δὲν κατώρθωσε νὰ χαρεῖ τὴν δίκαιη ἀνάπαυση ἀπὸ τὸ βαρὺ τοῦ ἔργο. Ἄν ζοῦσε περισσότερο, ἐλευθερωμένος ἀπὸ τὸ στενὸ καθήκον, ἡ πλατεῖα διανόησή τοῦ θὰ ὠδηγοῦσε, εἰμαι βέβαιος, σὲ ἀπάτητα μονοπάτια τῆς ἐρευνητικῆς τοῦ διαθέσεως. Ὁ πρόωρος θάνατός τοῦ ἀφήνει ἓνα ἔργο ποὺ δὲν ἔχει τελειώσει.

Ἀλλὰ ἡ παραδοσιακὴ ἐπίδραση ἀπάνω στὸν Μαλάμο καὶ ἡ ἐπιμέλεια ποὺ τὸν χαρακτήριζε τὸν ἀπέτρεψαν ἴσως νὰ χαρεῖ περισσότερο τὴν ἀμείριμνη ἐλευθερία τῶν νεανικῶν χρόνων. Διέκρινε κανεὶς ὅτι καὶ στίς κοινωνικὲς συναναστροφές τοῦ καὶ στὸν τρόπο τῆς ἐπαφῆς τοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰδικώτερα τοὺς ἀρρώστους, ὁ Βασιλάκης ἦταν κάπως συμβατικός, καταφεύγοντας σὲ στερεοτυπισμοὺς

για να ἀμυνθεῖ καὶ νὰ καλύψει ἐνδεχόμενες παρεκκλίσεις, ἀποτέλεσμα τῆς δεσμεύσεως ἀπὸ τὴν προσήλωσή του στὴν ἀποστολή του. Δὲν ἐβλεπε παρὰ τὸ καθήκον μπροστά του, θυσιάζοντας ἴσως ἕνα μέρος τοῦ ἑαυτοῦ του γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ προορισμοῦ του.

Νεώτατος εὐτύχησε νὰ συναντήσῃ τὴν ἰδανικὴ συμβίβια του. Ἀμοιβαία συμβολὴ στὴν οἰκογενειακὴ ἀτμόσφαιρα ἔδωσε τὸν ρυθμὸ τῆς εὐτυχίας τους. Δύο γόνοι, κόρη καὶ γυιός, ποὺ εἶχα τὸ προνόμιο νὰ ὑποδεχθῶ στὸν κόσμον τοῦτο, συμπλήρωσαν τὴν εἰκόνα, ὅπου τὸν σοφὸ σύζυγο συνοδεύει ἡ ἀφοσίωση τῆς καταλληλότερης γιὰ τὴν ψυχροσύνθεση τοῦ Βασιλάκη καὶ πανέξυπνης συζύγου του.

Ἡ ἄλλη ἀφετηρία εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ. Εὐτύχησε ὁ Μαλάμος νὰ ἀποσπάσῃ τὴν προσοχὴ μεγάλου δασκάλου. Ὁ Schottmueller γιὰ τοὺς γιατροὺς ἀποτελεῖ σταθμὸ στὴν ἱστορία. Βαθύτατος στοχαστής, τὴν ἐποχὴ ποὺ τὰ μικρόβια καταδίκασαν τοὺς ἀνθρώπους, ὁ Schottmueller ἐξωνόησε τὴν δηλητηριώδη παθογονία τους καὶ ἀφῆκε πολλὰς προϋποθέσεις ποὺ ὠδήγησαν στὶς νεώτερες ἐπιστημονικὲς ἐπιτυχίες. Τότε, γύρω στὰ 1929, συμπέτει καὶ ἡ πρώτη προσωπικὴ γνωριμία μας. Ἦρθε τότε στὸ Βερολῖνο νὰ μὲ ἐπισκεφθεῖ γιὰ νὰ συζητήσουμε κοινὰ ἐρευνητικὰ ἐνδιαφέροντα ποὺ ὠδήγησαν καὶ στὴν μελλοντικὴ συνεργασία μας. Στὸν Schottmueller, λοιπόν, καὶ στὸ παγκόσμιος φήμης «Τροπικὸν Ἰνστιτοῦτον τοῦ Ἀμβούργου» ὀφείλει ὁ Μαλάμος τὴν πρώτην ἐπίδοσίν του στὴν παρασιτολογία καὶ τὶς τροπικὰς παθήσεις. Ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ συνεχίσει τὶς ἐρευνές του στὴν Βραζιλία ἀπεσταλμένος τῆς UNESCO, καὶ προσκαλεσμένος τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς καὶ νὰ δημοσιεύσῃ ἐνδιαφέρουσες ἐρευνες.

Ἡ εὐρύτατη ἱατρικὴ κατάρτιση τοῦ Μαλάμου δὲν ἦταν ὅμως δυνατόν νὰ καθηλωθεῖ σ' ἕνα μόνον τομέα. Ἡ κλινικὴ γενικώτερα καὶ ἰδίως τῶν νόσων τοῦ ἐνδοκρινολογικοῦ συστήματος συνοδεύουν τὰ τροπικὰ νοσήματα, παρὰλληλα μὲ τὴν αἱματολογία, τὴν ἀγγειολογία καὶ τὴν καρδιολογία. Ἡ πρώτη ἐπαφὴ του μὲ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς, σὲ ἐποχὴ ὅπου τὰ ραδιοϊσότοπα βρῖσκονταν στὴν ἐκκόλαψη, τοῦ ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ πλησιάσῃ τὶς πρῶτες πηγὰς καὶ αὐτοῦ τοῦ θέματος. Πάλι ἡ γενικὴ ἱατρικὴ του μόρφωση, ἡ γνώση Φυσικῆς καὶ Χημείας, συμπληρωμένες μὲ πολλὴ μελέτη τῶν σύγχρονων ἀπόψεων στὸ Harwell τῆς Ἀγγλίας, πρόσφερε στὸν Μαλάμον τὸν κυριώτερον τομέα τῆς ἐρευνητικῆς του δράσεως.

Δὲν ἔμεινε ὅμως μαθητεύμενος. Τὰ προσόντα του καὶ ἡ ἐκτίμηση τῶν ἀλλοδαπῶν συναδέλφων του τὸν ἀνέδειξαν μεταξὺ τῶν πρωτοπόρων τῆς ἐρευνας τῆς ἀτομικῆς ἐνέργειας γιὰ τὴν χρησιμοποίησίν της στὴν ἱατρικὴ. Οἱ δυνατότητες ποὺ συνάντησε στὸ Μαιευτήριον («Ἀλεξάνδρα»), ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, τοποθέτησαν

τὸν Μαλάμο στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν ἐρευνητῶν αὐτοῦ τοῦ τομέως. Διεθνεῖς ὀργανώσεις τοῦ ἐξεδήλωσαν τὴν ἐμπιστοσύνη τους μὲ ἐρευνητικὲς οἰκονομικὲς προσφορὲς καὶ ὑποτροφίες τῶν συνεργατῶν του καὶ μὲ τὴν σύγκληση συμποσίων καὶ συνεδρίων ὑπὸ τὴν προεδρίαν του στὸ πρότυπο τότε ἀμφιθέατρο τοῦ Μαιεντηρίου «Ἀλεξάνδρα». Ἀφθονες προσκλήσεις στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ ἀνακοινώσεις τῶν ἐρευνῶν του, ὁμιλίες καὶ διαλέξεις ἀκολούθησαν ραγδαῖα, ἔτσι ὥστε ὁ Μαλάμος ἔγινε γνωστὴ καὶ σεβαστὴ προσωπικότητα στὸ ἐξωτερικόν. Ἡ προεδρία του στὸ Παγκόσμιον Συνέδριον «Πυρηνικῆς Ἱατρικῆς καὶ Βιολογίας», τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1973 στὴν Ἀθήνα, ἀποτελεῖ τιμητικὸ ἐπιστέγασμα ἐκτιμήσεως πρὸς τὸν ἴδιον καὶ σημαντικὴ προβολὴ τῆς Ἑλλάδας σὲ ἕναν πολὺπλοκον καὶ γεμάτον ἀκόμῃ ἄλλα προβλήματα τομέα. Δυστυχῶς δὲν πρόλαβε νὰ χαρεῖ τὴν ἡγετικὴ αὐτὴ θέση.

Ἄς ἔρθουμε ὅμως καὶ σὲ μιὰ ἄλλη ἀφετηρία καὶ πλευρὰ τῆς σταδιοδρομίας του, ὅχι εὐκαταφρόνητη. Ἦταν ἐπόμενο ἡ ἐπιστημονικὴ κατάρτιση τοῦ Μαλάμου νὰ βρεῖ γόνιμον ἔδαφος στὸ Πανεπιστήμιον τῆς πατρίδας του. Τὸ Ἀμβούργο, νεώτατον ἀκόμα, μὲ τὶς πρῶτες ἐπιστημονικὲς δημοσιεύσεις, τὸν ἐξέλεξε ὕφηγντὴ τῆς παθολογίας στὴν ἐκεῖ Ἱατρικὴ Σχολή (1936). Ἡ διδακτικὴ ἱκανότητά του στὰ Πανεπιστήμια τῆς Φραγκφούρτης καὶ τοῦ Duesseldorf (1937 - 1938), ὅπου τὸν κάλεσαν ὡς ὕφηγντὴ νὰ διδάξει, πρὶν ἀποφασίσαι νὰ ἐπιστρέφει στὴν πατρίδα του, ὑπῆρξε προγεφύρωμα κατάλληλον γιὰ τὴν Ἱατρικὴ μας Σχολή. Ἐσπευσεν τότε νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς ἀνθυπίατρος στὸν ἱερὸ ἀγῶνα τοῦ 1940 - 1941. Πῶς νὰ μὴν ἐκμεταλλευθεῖ τὴν παρουσίαν του ὁ ἀείμνηστος Μελέτιος Γεωργόπουλος, καθηγητὴς τῆς Θεραπευτικῆς στὴν Ἱατρικὴ μας Σχολή; Σπάνιοι διέθεταν τὰ προσόντα τοῦ Μαλάμου. Ἡ Ἱατρικὴ μας Σχολή ἀναγνώρισε τὸν τίτλον τοῦ ὕφηγντου τοῦ Ἀμβούργου (1938) καὶ ὁ Γεωργόπουλος τὸν προσέλαβεν ἐπιμελητὴν του. Ἀπὸ τότε ὀρχίζεται ἡ ἐπιστημονικὴ δράσις τοῦ Μαλάμου στὴν Ἑλλάδα, πρὸς σύντομα τὸν ἐπέβαλε στοὺς συναδέλφους του καὶ στὴν κοινωνία. Τὸ 1948 προβιβάστηκε σὲ ἑκτακτον καθηγητὴν, καὶ τὸ 1951 ἔγινε διευθυντὴς Παθολογικῆς Κλινικῆς στὸν «Εὐαγγελισμό».

Ἡ μεθοδικὴ διδασκαλία τῶν φοιτητῶν ἀπέδειξε καὶ στὴν πατρίδα του τὶς σχετικὲς ἱκανότητές του. Ἦταν ἐνδεοειγμένος διάδοχος τοῦ Γεωργοπούλου καὶ εἴμαι εὐτυχής, πρὸς μού δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ πρωτοστατήσω στὴν ἐκλογὴν του ὡς τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεραπευτικῆς Κλινικῆς, στὰ 1953.

Τότε συμπίπτει καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ Μαλάμου σὰν γιαιτροῦ τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Παύλου, τίτλον πρὸς ὃν ὁ ἴδιος ἐγκατέλειπε ὅταν ἀποδείχθηκε ὅτι ἐπλεόναζαν τρεῖς παθολόγοι γιαιτροί.

Ὡς μέλος τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς ὁ Μαλάμος ἀφῆκε τὴν σφραγίδα σοβαροῦ, μειλίχιον συζητητοῦ μὲ ἀτομικὲς ἀντιλήψεις καὶ χωρὶς συμμετοχὴν σὲ ἀναπόφευ-

κτες, φεῦ, κομματικές ομάδες. Ἐκρήξεις ὁργῆς ἦταν σπάνιες καὶ πάντοτε συγκρατημένες στὰ ὅρια τῆς κοινωνικῆς του ἀγωγῆς. Διακοπὴ σχέσεων μὲ συναδέλφους του δὲν ὑπῆρξε. Ὑπῆρξε ὁμως ἐκ μέρους του ἔντονος ὑποστήριξη τῶν ἀπόψεών του μὲ ψυχραιμία καὶ ἀρκετὴ δόση διπλωματίας, πὺν ὠδήγησαν σὲ συχνὴ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ του.

Ἡ μεταπολεμικὴ ἐποχὴ, ὅταν ἄρχισε ἡ καθηγητικὴ δράση του, ἦταν δύσκολη γιὰ τὴν Ἱατρικὴ μας Σχολή. Ὅταν στὰ 1947 - 1948 ἡ Σχολὴ μοῦ ἀνέθεσε τὴν Κοσμητεία, δὲν ἀπέμεναν παρὰ ἐρείπια, ἀλλὰ καὶ πολλὲς ἦταν ὁ ζῆλος καὶ ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνασυγκρότηση. Μὲ ἀγῶνες καὶ κατανόηση ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας περατώθηκε τὸ Μαιευτήριον (Ἀ' Αλεξάνδρα). Εἶχε προπολεμικὰ ἀρχίσει ἡ ἀνοικοδόμησός του. Οἱ συνθήκες ἐπέτρεψαν, πρὶν νὰ λειτουργήσῃ στὰ 1955, νὰ φιλοξενηθεῖ στὸν τρίτο κενὸ ὄροφος τοῦ Μαιευτηρίου ἡ Θεραπευτικὴ Κλινικὴ, πὺν ἕως τότε στεγάζονταν στὶς τρῶγλες τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου, στὴν ὁδὸν Ἀκαδημίας. Δὲν γνωρίζω ἂν συνέτεινε καὶ ἡ ἡ δική μου ἐνθερμὴ ὑποστήριξη καὶ συνηγορία, πὺν ὀφείλονταν στὸ ὅτι οἱ συγχρονισμένες κλινικὲς καὶ ἐρευνητικὲς ἀνάγκες τοῦ Μαιευτηρίου συνέπιπταν μὲ τίς ἀνάγκες τῆς Θεραπευτικῆς Κλινικῆς καὶ ἐβρισκαν ἔτσι κατάλληλο συνδυασμὸ ἐπιστημονικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἱκανοποιήσεως. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ συνεργασία μὲ τὴν σοβαρότητα τοῦ Μαλάμου ἦταν γιὰ τὰ ἐπείγοντα συμφέροντα τῆς τότε Κλινικῆς μου ἐγγύηση ἀποδοτικῆς συνεργασίας. Ἡ συνέχεια ἔφερε τὴν ἀπόδειξη ὅτι δὲν εἶχα ἀπατηθεῖ. Ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀδιατάραχτη ψυχικὴ ἁρμονία τῶν σχέσεών μας ἐπέτρεψαν, νομίζω, στὶς κοινὲς προσπάθειές μας, νὰ καταστήσουμε τὸ Ἰδρυμα σεβαστό, ὅχι μόνο στὴν ἐλληνικὴ ἱατρικὴ καὶ κοινωνία, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐκτίμηση τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐτσι ὁ Μαλάμος βρῆκε τὸ ἔδαφος πὺν τοῦ ἄξιζε γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ ἐργασία του. Τὸ κοινόν, πρότυπο τότε, ἀμφιθέατρο καὶ ἡ ἔμφυχη ὁργάνωση, ἐπέτρεψαν ὅχι μόνο τὴν συγχρονισμένη διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ τὴν συγκρότηση πολλῶν διεθνῶν συμποσίων καὶ συγκεντρώσεων.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ὁ Μαλάμος ἄρχισε ν' ἀσχολεῖται καὶ μὲ τίς τοπικὲς ἐλληνικὲς συνθήκες, καὶ μὲ τὴν ἐπίδρασή τους ἀπάνω στὴν παθολογία τοῦ πληθυσμοῦ. Συνεργεῖα τῆς Κλινικῆς του ἐρεῦνησαν τὴν συχνότητα τῆς μεσογειακῆς ἀναιμίας καὶ τὴν ἐμφάνιση τῆς βρογχοκήλης καὶ τῶν καρδιακῶν παθήσεων. Τὰ ἀποτελέσματα ἀνακοίνωσε ὁ ἴδιος στὴν Ἀκαδημία.

Οἱ πολὺπλευρες γνώσεις του ἦταν ἐπίσης ἐπόμενο νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ τὴν Πολιτεία μὲ τὴν ἐκλογή του ὡς μέλους πολλῶν κρατικῶν ἐπιτροπῶν καὶ ὡς Προέδρου τοῦ Ἀνωτάτου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς,

ἀπ' ὅπου παραιτήθηκε, ὅταν οἱ προοδευτικὲς ἀπόψεις του γιὰ τὴν λειτουργία του δὲν τελεσφόρησαν.

Μιὰ λέξη μόνο εἶπα παραπάνω γιὰ τὴν φιланθρωπικὴ δράση τοῦ Μαλάμου. Δὲν ἦταν θεαματικὴ, ἀλλὰ σεμνὴ καὶ πολὺ οὐσιαστικὴ ἢ ἐπαγγελματικὴ ἀφιλοχρηματία του. Τὸν ἐνδιέφερε ὁ ἄρρωστος, ὅπου τὸν ἔβρισκε, χωρὶς ποτὲ νὰ ὑπολογίζει τὴν ἐπαγγελματικὴ ἀμοιβή του. Καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἐνέπνευσε καὶ στοὺς μαθητὲς του, πὺν μαζί μὲ τὴν εὐσυνειδησία, τὴν πειθαρχία καὶ τὴν ἀφοσίωση στὸ ἔργο τους, παράδειγμα τοῦ δασκάλου τους, ἔχουν εὐρύτατα ἀποσπάσει τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς κοινωνίας. Μερικοὶ συνεργάτες του ἔγιναν μάλιστα τακτικοὶ καθηγητὲς. Μέλος τακτικὸ καὶ ἐπίτιμο ἢ πρόεδρος ἐλληνικῶν καὶ ξένων ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν ἔχει τιμηθεῖ καὶ μὲ ἀνώτατα παράσημα.

Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ Μαλάμου σὲ εὐρύτερους κύκλους καὶ ἡ τεράστια ἐπιστημονικὴ παρακαταθήκη του, πὺν περιλαμβάνει πολλὰς ἑκατοντάδες δημοσιεύσεις στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν, ἦταν ἐπόμενο νὰ τοῦ ἀνοίξουν τὶς πύλες τῆς Ἀκαδημίας τὸ 1970. Καὶ ἐκεῖ δὲν ἔπαισε νὰ συμβάλλει μὲ ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ κύκνειο, φεῦ, ἄσμα του, τὸν Πανηγυρικὸ τῆς 25ης Μαρτίου 1973. Στὶς παραμονὲς αὐτῆς τῆς ἡμερομηνίας ἀποκαλύφθηκε ἡ νόσος του, πρᾶγμα πὺν ὁ ἴδιος δὲν ἐπέτρεψε νὰ γνωσθεῖ στὸ περιβάλλον του. Ἀκολούθησε βέβαια ἀνάλογη θεραπευτικὴ ἀγωγή, πὺν ὅμως δὲν κατόρθωσε νὰ ἀναστείλει τὴν πάθηση.

Ἐδῶ ἐκδηλώνεται μιὰ πλευρὰ τοῦ Μαλάμου, σύμφωνη μὲ τὸν χαρακτήρα του, ἡ ὑπομονὴ καὶ καρτερικότητά σὲ ὅ,τι ἀφοροῦσε τὴν ὑγεία του. Ἀπὸ κάμποσο καιρὸ ἡ σπονδυλαρθρίτιδα εἶχε γύρει τὴ ράχη του. Ἀδιάκοποι τοπικοὶ πόνοι τὸν παρακολουθοῦσαν ἀγόγγυστο καὶ μόνον ἐμπιστευτικὰ ἀναφέρονταν στὸ φίλο. Μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς του ὑπέστη τρεῖς λαπαροτομίες ἀπὸ ἐντερικὴ πάθηση σὰν νὰ μὴν ἦταν τίποτε.

Ἡ μεγάλη ὅμως δοκιμασία ἦταν ἡ τελευταία. Πρὶν παραδοθεῖ στὴν ἀναπόφευκτη ἀδυναμία, ἀκατάπαυστες γαστρορραγίες δὲν τὸν ἐμπόδιζαν ὥστόσο νὰ συνεχίζει τὴν διεύθυνση τῆς Κλινικῆς του καὶ τὴν παρακολούθηση τῶν ἀρρώστων του. Τὸ περιβάλλον του τὸν ἔβλεπε νὰ φθίνει χωρὶς αὐτὸς νὰ στέργει ν' ἀποβάλλει τὸν λευκὸ μανδύα. Ἡ ἐξάντληση τὸν νίκησε καὶ παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες δὲν ἔγινε κατορθωτὴ ἡ ἀναστολή τῆς μοιραίας ἐξελίξεως.

Σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα τοῦ μαρτυρίου ὁ Μαλάμος παρέμεινε ἀτάραχος καὶ μεγαλόφρωνος. Δὲν ἄφησε κὰν νὰ διαφανεῖ ἂν γνῶριζε τὴν κατάστασή του. Δὲν εἶναι πιθανὸν ὁ ἔμπειρος γιατρὸς νὰ μὴν ἔβλεπε τὴν ἐξέλιξη. Οἱ αἰσθήσεις του ἦταν πλήρεις. Καὶ παρέμεινε, ὅπως ἀσφαλῶς ἐπιθυμοῦσε, ἄγνωστη ἡ ψυχολογικὴ συμμετοχὴ του ὡς τὸ τέλος. Δὲν ἔπαισε νὰ μὲ βεβαιώνει στὴν τελευταία ἐπίσκεψή

μου λέγοντας «εἶμαι καλύτερα», ἐνῶ τὴν ἐπομένη ἐπὶ ἤλθε τὸ τέρας τοῦ μαρτυρίου, τὰ ξημερώματα τῆς 27ης Αὐγούστου 1973 καὶ σὲ ἡλικία 64 ἐτῶν.

Σ' αὐτὴ τὴν τελευταία του δοκιμασία τὰ μεγάλα μάτια τοῦ ἀγαπημένου Βασιλάκη κοίταζαν ἀτάραχα τὸν ἐπισκέπτη τους. Πειθαρχικὰ ὑπέστη ὅλες τὶς ὀδυνηρὰς ἱατρικὰς προσπάθειες, ἔτσι ὥστε νὰ θεωρηθεῖ ἡ στάση του ἀπέναντι στὸ θάνατο πὺν τὸν ἔβλεπε μπροστά του, πραγματικὰ ἥρωική.

«Ἡρώας εἶναι ὅποιος κάνει ὅ,τι μπορεῖ», εἶπε ὁ Romain Rolland, καὶ ὁ Μαλάμος μπόρεσε νὰ κάνει πολλά. Ἐδῶ ξεπροβάλλει πάλι τὸ αἰώνιο ἀναπάντητο ἐρώτημα : «Γιατί ἡ θεία δίκη ἐπιτρέπει ἄνθρωποι ἀκόμη νέοι καὶ χρήσιμοι νὰ φεύγουν ἐνωρίτερα ἀπ' ὅτι θὰ ἔπρεπε, καὶ μάλιστα ὕστερ' ἀπὸ φορικτὴ δοκιμασία» ; Ὑπάρχει ἐν τούτοις, ὅταν ἔρθει ἡ μεγάλη ὥρα, ἀκόμη καὶ γιὰ τοὺς νέους τὸ θεῖο δῶρο τοῦ ἀπτόμου θανάτου.

Σὲ μιὰ πρόσφατη δημοσίευσή του ὁ συνάδελφος Κ. Τσάτσος ἀποδίδει ἀπὸ τὶς χαμένες τραγωδίες τοῦ Εὐριπίδη τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα, πὺν νομίζω ὅτι ταιριάζει στὴ σημερινὴ περίσταση :

Θὰ πρέπει γύρω ἀπ' ὅποιον γεννιέται
 Νὰ μαζευόμαστε καὶ νὰ θρηνοῦμε
 Για ὅσα τοῦ μέλλονται δεινὰ

 Καὶ ὅποιον πεθαίνει κι ἔτσι παύει νὰ πονάει
 Σωστὸ νὰ τὸν ξεπροβοδάμε
 χαρούμενοι μὲ λόγους εὐφροσύνης.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐγγράφει νὸν Βασίλειον Μαλάμον στὸν πίνακα τῶν μεγάλων νεκρῶν τῆς, ὅπου ἡ μνήμη του θὰ παραμείνει αἰωνία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΩΚΑΣ ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΡΑΜΗ

Τὴν 27ην Νοεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπώλεσεν ἐπίλεκτον ἐταῖρον αὐτῆς, τὸν σοφὸν Καθηγητὴν Γεώργιον Φωκᾶν Κοσμετᾶτον, ὁ ὅποιος ἀνήλωσε τὸν βίον αὐτοῦ ἐλληνοπρεπῶς ἐν τῇ καλλιιεργείᾳ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀρετῆς.

Ὁ Γεώργιος Φωκᾶς Κοσμετᾶτος ὑπῆρξε χαρακτηριστικὸς ἐκπρόσωπος μιᾶς